

Stödmanual för arbetet med valideringsprocesser på lärosäten inom Valideringsnätverk Väst.

Lärosätets manual för kartläggare, bedömare och beslutsfattare

CHALMERS

Ändrat datum, person	Kommentar
2019-02-26 Pernilla Hultberg	Lagt till text i inledning om vägledarens roll. Justeringar i kap. Validering för erkännande/BUD
2019-02-27 Pernilla Hultberg	Förtydligande av ovanstående, i kap Validering för erkännande
2019-04-08 Pernilla Hultberg	Reviderat text om Valda och erkännandeprocessen, efter dialog med UHR.
2019-04-10 Anne Sandstedt	Redaktionella ändringar
2019-04-11 Pernilla Hultberg, Anne Sandstedt	Redaktionella ändringar
2019-05-22 Ulrika Bernlo, Pernilla Hultberg	Redaktionella ändringar

Innehåll

Stödmanual för arbetet med valideringsprocesser på lärosäten inom Valideringsnätverk Väst.....	1
INLEDNING OCH BAKGRUND	5
BEGREPP.....	6
Etiska principer, förhållningssätt och kvalitet	8
Metodstöd	8
Tillgodoräknande	8
Valideringsprocessen	8
Kartläggning	9
Bedömning	9
VALIDERING BEHÖRIGHET	11
Roller i processen på lärosätet.....	11
Rollbeskrivningar	11
Valideringsprocessen behörighet.....	13
Processöversikt	13
Processtöd.....	13
Översiktlig processbild och checklista över lärosätets bedömning av reell kompetens för behörighet.....	14
VALIDERING TILLGODORÄKNANDE.....	15
Roller i processen på lärosätet.....	15
Rollbeskrivningar	15
Kartläggaren	16
Bedömaren	16
Beslutsfattaren	16
Valideringsprocessen tillgodoräknande.....	17
Processöversikt	17
Processtöd.....	17
Kartläggaren kommuniceras det föreslagna beslutet med den sökande.....	18
Översiktlig processbild och checklista över lärosätets bedömning av reell kompetens för tillgodoräknande	19
VALIDERINGSPROCESSEN ERKÄNNANDE	20
Processtöd.....	21
Processtöd vid bedömning.....	23

Översiktlig processbild och checklista över lärosätets validering för erkännande av utländsk utbildning	25
Bilaga 1 - Etiska principer, förhållningssätt och kvalitet	26
Bilaga 2 - Frågeställningar lämpliga att ställa i en så kallad kartläggningsblankett.....	28
Bedömning av ofullständigt dokumenterad utländsk utbildning – underlag för validering	28
Bilaga 3 - Exempel på bedömning av reell kompetens avseende sjuksköterskor med utländsk examen som saknar fullständig utbildningsdokumentation	30
Uppdraget	30
Bedömarkompetens.....	30
Förbereda den sökande	31
Förslag till bedömningsprocess; intervju och patientfall	31
Före intervjun.....	31
Under intervjun.....	31
Bilaga 3.a Underlag för bedömning av reell kompetens avseende sjuksköterskor med utländsk utbildning som saknar fullständig utbildningsdokumentation	34
Bilaga 4 - Exempel på erkännandeprocess, Ingenjörsområdet	36
Steg 1. Informera individen om bedömningsprocessen samt hur hen kan förbereda sig. <i>Syftet</i> med detta steg är att individen blir medveten om vad som kommer hända under processen samt vad som förväntas av individen. Exempel på information (bilaga 4.a). Distribueras digitalt, möjlighet till vägledarstöd.	36
Steg 2. Ringa in inom vilket ingenjörsområde som examen ligger.	36
Steg 3. Skapa underlag inför Panelmötet.....	36
Steg 4. Huvudbedömaren sammanställer svaren	36
Steg 5. Panelmötet.....	36
Steg 6. Bedömarna överlägger och fattar beslut	37
Bilaga 4.a Information om bedömningsprocessen Erkännandeprocess för ingenjörer med Beskrivning av utländsk utbildningsbakgrund.....	38
Vad händer nu?	38
Vad är nästa steg?	38
Självskattning, vad är det?	38
Vad händer efter självskattningen?	38
Presentera projektuppgiften muntligt, vad betyder det och hur går det till?	38
Vad händer sedan?	39
Frågor?	39
Bilaga 4.b Validering av utbildning i maskinteknik - exempelområde med tre kunskapsnivåer	40

Bilaga 4.c Exempel på konstruktionsuppgift i Maskinelement	44
Skruvförband för hydraulcylinder	44
Uppgift: Dimensionera hydraulcylinderns skruvförband.	45

INLEDNING OCH BAKGRUND

Under hösten 2016 påbörjades en dialog kring arbetet med validering och bedömning av reell kompetens mellan representanter från Göteborgs Universitet, Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Borås, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst och Jönköping University. Samverkan mellan lärosätena i västra Sverige har fått namnet Valideringsnätverk Väst. De sju lärosätena har hämtat stöd och expertis från Validering Väst och Västra Götalandsregionen. Validering Väst har stor erfarenhet av att bygga strukturer/strategier för validering inom olika branscher och Västra Götalandsregionen har mångårig erfarenhet inom valideringsområdet via sitt kompetensförsörjningsarbete.

Universitets- och högskolerådet, UHR, beviljade sommaren 2017 Valideringsnätverk Väst, (VnV), medel för framtagande av gemensamma former för bedömning av reell kompetens för behörighet och tillgodoräknande samt för utlåtande om sökande med avslutad utländsk akademisk utbildning utan fullständig dokumentation. Arbetet med framtagandet av detta metodmaterial skedde inledningsvis i en stor arbetsgrupp med representation av många lärosäten. Under 2018 bildades en mindre grupp bestående av tre personer från Högskolan i Borås, Högskolan i Halmstad och Validering Väst, vilka har skapat stödmanualen i sin nuvarande form, i dialog med nätverket.

Denna stödmanual är framtagen för att underlätta arbetet med validering för rollerna kartläggare, bedömare och beslutsfattare. Den ska ses som ett verktyg och är inte tänkt som ett utbildningsmaterial. De som ska arbeta i dessa roller på lärosätet behöver vara kunniga inom valideringsområdet, det vill säga veta vad det innebär att kartlägga och bedöma i ett valideringssammanhang. Validering är inte detsamma som att utbilda någon utan utgår ifrån att ett lärande redan har skett.

Rollen som vägledare är inte omnämnd specifikt, då det är en befintlig funktion i lärosätets organisation. Vägledaren bör dock alltid ingå i en validerings- och bedömningsprocess. Beroende på det enskilda lärosätets organisation kan exempelvis kartläggare och vägledare vara en och samma fysiska person. Valideringsdelegationen lyfter vikten av att den sökande har tillgång till stöd och vägledning för att kunna beskriva och styrka sina kunskaper och färdigheter på ett bedömningsbart sätt.¹ Vidare framhålls att vägledning till individen i kartläggningen av kompetensen och den individuella prövningen av kunskaper och färdigheter är tids- och resurskrävande för lärosätet, vilket bör beaktas i form av att tillräckliga resurser avsätts för uppgiften. I en rapport utgiven av Högskoleverket 2009² presenterades ett antal rekommendationer kring lärosätens arbete med bedömning av reell kompetens, varav vikten av vägledning i bedömningsprocessen är en.

Denna manual inleds med en översikt av de begrepp som är vedertagna inom validering, och vidare de etiska principer, förhållningssätt och kvalitetskriterier som alla involverade i valideringsprocessen behöver vara insatta i. Utförlig text ligger i bilaga 1. Därefter följer ett avsnitt om metodstöd³ som i första hand är tänkt att vara ett stöd vid bedömning för tillgodoräknande.

Den som har en roll i valideringsprocessen kan använda arbetsgången i respektive kapitel om behörighet, tillgodoräknande och erkännande. Alla tre kapitel har en likartad struktur med rollbeskrivningar för respektive kartläggare, bedömare och beslutsfattare. Därefter följer en processöversikt från det att ansökan kommer in till lärosätet till bedömning av ärendet till beslut. Denna processbild kan även användas som en checklista för alla inblandade i hanterandet av ett ärende. I manualen bifogas två exempel, ett inom sjuksköterskeområdet (bilaga 3) och ett inom ingenjörsområdet (bilaga 4), till hjälp i bedömningsarbetet av avslutad utländsk examen med ofullständig dokumentation.

¹ Validering i högskolan – för tillgodoräknande och livslångt lärande, sidan 24 (SOU 2018:29).

² Högskoleverket (2009) Reell kompetens vid bedömning av behörighet och tillgodoräknande.

³ Se s 8 Metodstöd.

BEGREPP

Inom valideringsområdet används en del ord och begrepp som kan behöva förklaras och definieras:

Flexibelt och generöst erkännande

Utgår ifrån vad utbildningen ska leda fram till med avseende på yrkesverksamhet och fortsatt utbildning, inte utbildningens innehåll eller formerna för lärandet. (Lissabonkonventionen).

Kompetens

Förmåga att använda kunskaper och färdigheter för att utföra uppgifter och lösa problem.

Formell kompetens

Kompetens som en etablerad organisation, till exempel en utbildningsinstitution, en myndighet eller en branschorganisation har bedömt och dokumenterat i formella termer genom betyg, intyg, certifikat, legitimation etcetera.

Reell kompetens

Den samlade, faktiska, kompetens som en individ har oberoende av hur, när eller var den har utvecklats. Reell kompetens utgör en egen behörighetsgrund till utbildning inom yrkeshögskolan och högskolan vid sidan av formell behörighet genom betyg. Bedömning av reell kompetens avser i dessa sammanhang den sökandes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. En person kan vara reellt kompetent genom exempelvis:

Arbetslivserfarenhet - anställningar eller eget företagande.

Utbildning - inom det formella utbildningssystemet som till exempel gymnasieskola eller Komvux. Även utbildning utanför det formella utbildningssystemet. Till exempel intern- och personalutbildningar, studiecirklar mm.

Ideellt arbete - föreningsverksamhet, politiskt engagemang eller liknande.

Andra erfarenheter - till exempel föräldraskap och familjeliv, vård av anhörig eller militärtjänst. Ovanstående exempel är från Valideringsnätverk Väst 2018.

Formellt lärande

Ett lärande som äger rum inom det formella utbildningssystemet och som är tydligt utformat i termer av ämnen, områden, tid och resurser. Det formella lärandet regleras av lagar, förordningar och andra föreskrifter och syftar till betyg, examensbevis, utbildningsbevis eller motsvarande. Kvalitetssäkring i form av tillsyn och annan granskning genomförs av myndigheter.

Icke-formellt lärande

Ett avsiktligt och organiserat lärande som inte regleras av lagar, förordningen eller föreskrifter. Icke-formell kompetens förvärvas till exempel genom studiecirklar, arbetsmarknadsutbildningar och personalutbildningar. I samband med en sådan kan du exempelvis mota ett certifikat eller diplom. Kvalitetssäkringen genomförs av den egna branschen eller av branschens erkända organisation.

Informellt lärande

Denna förvärvas oftast via ett oavsiktligt lärande som inte är organiserat eller strukturerat och som pågår på arbetsplatsen, i hemmet, på fritiden eller under ledigheten etcetera.

Livslångt lärande

Betonar individens förmåga att lära under hela livet (den livslånga dimensionen) och i alla de miljöer han eller hon vistas (den livsvida dimensionen), det vill säga att individen utvecklar kunskaper, färdigheter och förmågor kontinuerligt i såväl formellt som icke-formellt och informellt lärande. Ses som en förutsättning för demokrati, social sammanhållning och ekonomisk utveckling och tillväxt.

Resultat av lärande (läranderesultat, learning outcomes)

Kunskap, förståelse, färdighet och förmåga som en individ har uppnått efter avslutad lärandeprocess. Det en individ vet, förstår och kan göra när en lärandeprocess, till exempel en utbildning, är avslutad.

SeQF

Den svenska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (2015:545). Referensramen har åtta olika nivåer som följer på varandra i en progression och som visar hur omfattande kunskaperna, färdigheterna och kompetensen är.

Tillgodoräknande

Beslut om att tidigare utbildning eller kunskaper och färdigheter som utvecklats i till exempel yrkesverksamhet får inräknas i kurs eller examen. Utgör ett erkännande av kunskaper och färdigheter som en individ redan besitter.

Validering

En process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens en person besitter oberoende av hur de förvärvats. Skollagen (2010:800). På europeisk nivå beskrivs den i fyra separata steg: identifiering, dokumentation, bedömning och erkännande (certifiering).

Väsentliga skillnader

Skillnader i individens kunskaper och färdigheter jämfört med lärandemålen för en utbildning/kvalifikation som inverkar på möjligheterna att lyckas i fortsatta studier. Bevisbördan om att det föreligger väsentliga skillnader ligger på den som beslutar om erkännandet.

Begreppsdefinitionerna är hämtade ur rapporten "En nationell strategi för validering" (SOU 2017:18). Se vidare begreppsdefinitioner i "Validering i högskolan – för tillgodoräknande och livslångt lärande" (SOU 2018:29).

Etiska principer, förhållningssätt och kvalitet

Europeiska unionens råd har beslutat om en rekommendation om validering av icke-formellt och informellt lärande som Sverige tillstyrkt. Rekommendationen anger att medlemsstaterna senast 2018 ska ha inrättat system som gör det möjligt för enskilda att få sina kunskaper och färdigheter validerade. All validering och allt lärande innefattar värderingar och etiska ställningstaganden. Etiska principer beskriver vilka attityder samt vilket ansvar och förhållningssätt som valideringen förutsätter. Innan valideringsprocessen startar är det av stor vikt att samtliga involverade är insatta i de etiska principerna, förhållningssätt och kvalitetskriterier. Läs mer om kvalitetskriterier i bilaga 1 - Etiska principer, förhållningssätt och kvalitet, innan du går vidare i manualen.

Metodstöd

För att genomföra valideringsprocessen behövs ett antal roller, som tillsätts oberoende av ordinarie uppdrag och befattningar. Kunskap, förmåga samt lärosätets interna organisation avgör vem som är lämpad att inneha respektive roll. Det innebär till exempel att vid bedömning för tillgodoräknande krävs rätt ämneskompetens. En person kan inneha flera roller.

Nedanstående text är främst framtagen för bedömning av tillgodoräknanden men kan i tillämpliga delar även tjäna som stöd till bedömning av behörighet. Tillvägagångssättet vid kartläggning och bedömning utgår från de etiska principer, förhållningssätt och kvalitetskriterier som finns beskrivna i bilaga 1.

Tillgodoräknande

Tillgodoräknande ska medges om det inte finns en väsentlig skillnad i de kunskaper och färdigheter som åberopas i förhållande till målen för utbildningen för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. Med väsentlig skillnad avses att det ska finnas stora och betydelsefulla skillnader på de kunskaper och färdigheter som åberopas i förhållande till lärandemålen för utbildningen, för att neka ett tillgodoräknande. Det är högskolan som ska visa att det föreligger en väsentlig skillnad. Beslut om tillgodoräknande är ett juridiskt bindande beslut, vilket individen har rätta att överklaga.

Valideringsprocessen

Processen startar med ett utforskande perspektiv där kartläggaren samlar in och kartlägger den sökandes kunskaper och färdigheter. I samband med ansökan har den sökande gjort en så kallad självskattning av sina kunskaper och färdigheter i förhållande till kursens lärandemål. Självskattningen är ett verktyg för individen att både synliggöra och att öka insikten av sina kunskaper. Alla erfarenheter den sökande åberopar i form av utbildning, anställningar och dylikt ska om möjligt styrkas med bifogade tjänstgöringsintyg, studieintyg med mera. Om lärandet inte är dokumenterat ska det tydligt beskrivas av den sökande. Det är den sammantagna dokumentation vilken ansökan och bilagor utgör som kartläggs och granskas.

Därefter övergår processen till ett bedömande perspektiv där det är bedömaren som efter analys yttrar sig över den sökandes kunskaper och färdigheter i förhållande till kursens lärandemål alternativt examensmål. Dokumentgranskning kan i vissa fall vara tillräckligt underlag för bedömning, till exempel om den sökande enbart åberopar högskoleutbildning med tydligt framskrivna lärandemål. I andra fall kan den sökandes kunskaper och färdigheter behöva styrkas ytterligare. Det kan exempelvis vara svårt att utläsa kunskaper och färdigheter den sökande menar sig ha utifrån ett tjänstgöringsintyg eller enbart beskrivet med egna ord. Dessa kan synliggöras genom ett bedömningssamtal, så kallade kunskapstest eller andra metoder.

Kartläggning

Kartläggningsamtal

Den sökande bör erbjudas stöd i form av ett vägledande samtal. Viktigt för kartläggaren inför och under samtalet är att vara medveten om den maktobalans som råder mellan kartläggare och sökande. Kartläggaren bör sträva efter att det blir ett interaktivt samtal och vara tydlig med att syftet med samtalet är att synliggöra kunskaper och färdigheter den sökande kan ha glömt eller haft svårighet att uttrycka. Exempel på frågor att utgå ifrån:

- Har den sökande angett kunskaper och färdigheter som kan vara relevanta för fler lärandemål än de den sökande angett i ansökan? - Går det att förtydliga något lärandemål för den sökande?
- Har den sökande angett all utbildning, yrkesverksamhet etcetera som kan vara relevant eller finns det fler erfarenheter att åberopa? - Går det att synliggöra ytterligare någon kunskap eller färdighet i ansökan?

Bedömning

Val och utformande av bedömningsunderlag

Kunskaper och färdigheter kan styrkas på ett flertal sätt. De metoder för att inhämta underlag för bedömning som exemplifieras i manualen ska därför inte ses som en fullständig uppsättning. Bedömaren kan utforma och tillämpa ytterligare metoder. Informationen nedan är användbar såväl vid val som vid utformande av underlag.

Aspekter att beakta vid utformande av bedömningsunderlag:

- Den sökande ska inte behövt ha läst kurslitteraturen eller deltagit i undervisningen
- Den sökandes prestation ska inte betygsättas, istället anges den som tillräcklig/otillräcklig i förhållande till lärandemålet
- Den sökandes kunskaper och färdigheter ska i huvudsak uppfylla lärandemålet för att prestationen ska bedömas som tillräcklig

Frågor att utgå ifrån vid val och utformande av bedömningsunderlag:

- Hur uppnås lärandemålen enligt kursplanen?
- Vilka alternativa underlag kan pröva lärandemålen?
- Är flera underlag möjliga för att pröva ett och samma lärandemål?
- Kan flera lärandemål prövas med ett och samma underlag?
- Kan flera underlag kombineras för att pröva ett eller flera lärandemål?
- När i tid bör respektive lärandemål prövas för att den sökande ska ha möjlighet att delta i undervisningen om lärandemålet inte uppfylls?
- Kan den sökandes egen uppfattning av sina kunskaper och färdigheter och hur de kan styrkas vara till hjälp i val av bedömningsunderlag?

Muntliga, skriftliga och praktiska uppgifter

En uppgift kan vara muntlig, skriftlig eller praktisk och kan mycket väl likna en uppgift som används vid ordinarie examinationstillfälle i kursen. För att det ska följa kriterierna för validering krävs dock att det utformas och erbjuds frikopplat från kursens undervisning och litteratur och att det som prövas står tydligt framskrivet i lärandemålen alt. i examensmålen. Det är viktigt att bedömningen ska kunna ske utan koppling till var i världen lärandet skett.

För att förenkla för den sökande kan uppgifter läggas i anslutning till undervisning i kursen som den sökande ska delta i.

Bedömningssamtal

Ett bedömningssamtal kan till exempel synliggöra den sökandes kunskaper och färdigheter i förhållande till lärandemål som rör kunskaper och färdigheter som den sökande kan problematisera eller diskutera med bedömaren.

För uppfyllande av vissa lärandemål kan bedömaren samla flera sökande för ett gruppsamtal. Var och en sökande bedöms dock individuellt.

Exempel på öppna frågor att utgå ifrån i ett bedömningssamtal

- Skulle du kunna berätta/beskriva ... för mig?
- Vilka erfarenheter har du...? (praktisk kunskapsform)
- Skulle du kunna ge exempel på...? (praktisk kunskapsform)
- Vilka kunskaper och kompetenser upplever du att du har...? (teoretisk kunskapsform.)

Verksamhetsbesök

Uppfyllande av lärandemål kan styrkas genom att bedömaren kommer ut till den sökandes egen verksamhet om det är möjligt. Vid verksamhetsbesök är det extra viktigt att bedömaren är lyhörd för den sökandes inställning. Den sökande behöver i förväg få veta vad hen ska uppvisa under besöket och planeringen inför besöket behöver göras noggrant.

Det är viktigt att bedömaren har en ödmjuk inställning såväl inför som under besöket. Om lärosätet har utarbetade riktlinjer eller råd för trepartssamtal eller VFU-besök kan dessa vara ett stöd i planeringen inför besöket.

VALIDERING BEHÖRIGHET

Detta kapitel är tänkt att fungera som stöd för lärosätet i valideringsprocessen gällande behörighet.

För att bli antagen till högre utbildning måste man ha vissa förkunskaper. Förkunskapskraven kallas också behörighet eller behörighetskrav. De är indelade i grundläggande och särskild behörighet. Ett sätt att uppfylla behörighetskrav är genom formella meriter. Ett annat sätt att bli behörig är via reell kompetens. När individen saknar formella meriter som styrker grundläggande behörighet, till exempel gymnasieexamen eller slutbetyg från gymnasieskolan enligt vissa bestämmelser, kan lärosätet istället göra en bedömning av individens reella kompetens. Detta gäller även när individen saknar formella meriter för en särskild behörighet, till exempel godkänt i en specifik gymnasiekurs eller högskolemeriter. Vid bedömning av reell kompetens bedöms individens förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen – att klara av högskolestudierna. Lärosätet ska anta ett flexibelt, rättvist och generöst förhållningssätt. (EAR-HEI, Europeisk manual för erkännande av kvalifikationer för högre utbildning 2018).

Roller i processen på lärosätet

För att genomföra valideringsprocessen behövs ett antal roller, som tillsätts oberoende av ordinarie uppdrag och befattningar. Kunskap, förmåga samt lärosätets interna organisation avgör vem som är lämpad att inneha respektive roll. En person kan inneha flera roller.

Rollbeskrivningar

Sökande:

- ansöker till utbildning via Antagning.se, samt ansöker om att få sina kunskaper och färdigheter validerade för behörighet. Information till den sökande finns på www.studera.nu och på www.antagning.se. Lärosäten kan även ha egna instruktioner för hur ansökan om reell kompetens ska ske.

Kartläggare:

- utforskar och kartlägger den sökandes kunskaper och färdigheter i förhållande till den behörighet som krävs för att kunna tillgodogöra sig utbildningen, samt administrerar ansökan som helhet. I rollen ingår att vara kontaktperson för den sökande, bedömare och beslutsfattare.

Bedömare:

- bedömer och dokumenterar den sökandes kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Beslutsfattare:

- beslutar om den sökande har reell kompetens för aktuell behörighet.

Kartläggaren

Kartläggarens uppdrag är komplext och kan behöva delas upp utifrån organisation.

Kartläggarens uppdrag omfattar att:

- stödja den sökandes självskattning. Syftet är att den sökande ska kunna synliggöra och beskriva sina kunskaper och färdigheter i relation till att kunna tillgodogöra sig utbildningen.
- administrera ansökan som helhet och följa upp samtliga aktiviteter i valideringsprocessen det vill säga sammanställa underlag för bedömning och beslut.

Kartläggaren ska ha:

- kunskap om nationella och lokala riktlinjer för validering och behörighet,
- förmåga att genomföra vägledande samtal.

Bedömaren

Bedömarens uppdrag omfattar att:

- analysera den sökandes underlag i ansökan utifrån behörighetskrav och förmågan att tillgodogöra sig utbildningen
- bedöma om den sökandes kunskaper och färdigheter i huvudsak överensstämmer med behörighetskraven
- skriftligt motivera hur den sökande uppfyller eller inte uppfyller kraven för behörighet/har förmåga att kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Bedömaren ska ha kunskap om och förmåga att:

- bedöma kunskaper och färdigheter i förhållande till behörighetskrav och den sökandes förutsättningar att kunna tillgodogöra sig utbildningen

Beslutsfattaren

Beslutsfattare ska:

- enligt lärosätets delegationsordning ha mandat att besluta om den sökande uppfyller behörighetskraven.

Valideringsprocessen behörighet

Processöversikt

Ansökan inkommer och kartläggs

Kartläggaren granskar inkommen ansökan med tillhörande bilagor. Om någonting i ansökan är otydligt eller saknas kontaktar kartläggaren den sökande för komplettering.

Kartläggaren och den sökande kan behöva ha upprepad kontakt med varandra. Kartläggaren sammanställer och vidarebefordrar ärendet till bedömare.

Bedömning av behörighet

Bedömaren analyserar den sökandes underlag i ansökan, både muntliga och skriftliga, utifrån behörighetskrav och förmågan att tillgodogöra sig utbildningen och kontaktar vid behov kartläggaren för inhämtning av ytterligare underlag. Därefter genomförs bedömningen.

Bedömaren motiverar om den sökande uppfyller eller inte uppfyller kraven för behörighet/har förmåga att kunna tillgodogöra sig utbildningen. En tydlig motivering är viktig när ansökan avslås.

Sammanställning och beslut

Beslutsfattaren fattar beslut efter föredragande av kartläggaren. Det formella beslutet förmedlas till den sökande via antagningsbeskedet. Ett avslag kan överklagas först efter att urval har skett.

Överklagandehänvisning ges i antagningsbeskedet.

Processtöd

Under 2016 - 2018 har UHR utvecklat ett nationellt ansöknings- och ärendehanteringssystem, kallat Valda. Det är ännu inte implementerat men tanken är att hantera ansökningar om bedömning av reell kompetens för behörighet och det används sedan tidigare av Läraryftet och Yrkesläraiprogrammet. Systemet är utvecklat för att kunna behandla hela ansökningsflödet och den sökande beskriver själv sina kunskaper och synliggör sina erfarenheter genom att ladda upp exempelvis skriftliga intyg, bilder och filmer. Ansökan kan ses och hanteras av både kartläggare, bedömare och beslutsfattare.

Resultaten ska sedan kunna överföras till antagningssystemet NyA där beslut om behörighet till sökt utbildning fattas och delges den sökande. Inget beslut om införande av Valda är fattat i dagsläget, varpå ansökningar om reell kompetens för behörighet hanteras via NyA och www.antagning.se.

Bild 1. Översiktlig processbild och checklista över lärosätets bedömning av reell kompetens för behörighet

VALIDERING TILLGODORÄKNANDE

Detta kapitel är tänkt att fungera som stöd för lärosätet i valideringsprocessen gällande tillgodoräkning.

Avsikten med ett tillgodoräkning är att den sökandes tidigare lärande identifieras och erkänns i förhållande till kurs, del av kurs eller utbildning. Detta kan resultera i att den sökande inte behöver ägna tid åt att studera kurser eller delar av kurser där hen redan uppfyller lärandemålen.

Ett tillgodoräkning är ett beslut om att tidigare utbildning eller kunskaper och färdigheter som utvecklats i till exempel yrkesverksamhet får inräknas i kurs eller examen. Ett beslut om tillgodoräkning utgör alltså ett erkännande av kunskaper och färdigheter som en individ redan har. Det syftar till att den sökande inte ska behöva gå igenom motsvarande utbildning och därigenom kunna förkorta utbildningstiden. Rätten till tillgodoräkning är därmed av stor betydelse för individens möjlighet till fortsatta studier samt att främja mobilitet och det livslånga och livsvida lärandet. Det är också viktigt för effektiviteten i resursanvändningen att utbildningen kan anpassas utifrån vad individen redan kan, vet och förstår. Lärosätet ska anta ett flexibelt, rättvist och generöst förhållningssätt. (EAR-HEI, Europeisk manual för erkännande av kvalifikationer för högre utbildning 2018). Endast antagen student har rätt att ansöka om tillgodoräkning enligt gällande reglering i högskoleförordningen.⁴

Roller i processen på lärosätet

För att genomföra valideringsprocessen behövs ett antal roller, som tillsätts oberoende av ordinarie uppdrag och befattningar. Kunskap, förmåga samt lärosätets interna organisation avgör vem som är lämpad att inneha respektive roll. En person kan inneha flera roller.

Rollbeskrivningar

Sökande:

- antagen student ansöker på lärosätet om att få sina kunskaper och färdigheter bedömda för tillgodoräkning. Varje lärosäte bör ha tydliga instruktioner för hur ansökan om tillgodoräkning ska ske⁵.

Kartläggare:

- utforskar och kartlägger den sökandes kunskaper och färdigheter i förhållande till aktuella lärandemål/examensmål, samt administrerar ansökan som helhet och är kontaktperson för den sökande, bedömare och beslutsfattare på lärosätet.

Bedömare:

- bedömer och dokumenterar den sökandes åberopade kunskaper och färdigheter i förhållande till lärandemålen/examensmålen.

⁴ Högskoleförordning (1993:100) 6 kap. 8 §

⁵ Se exempel från Högskolan i Halmstad under Behörighet och Högskolan i Skövde under Ansökan om reell kompetens på respektive hemsida.

Beslutsfattare:

- beslutar om den sökande har reell kompetens för aktuellt tillgodoräknande.

Kartläggaren

Kartläggarens uppdrag är komplext och kan behöva delas upp utifrån organisation.

Kartläggarens uppdrag omfattar att:

- stödja den sökandes självskattning. Det handlar om att stödja den sökande i att synliggöra och beskriva sina kunskaper och färdigheter i relation till lärandemålen/examensmålen för utbildningen/examen, i de fall ansökan är otydlig och behöver kompletteras
- administrera ansökan som helhet och följa upp samtliga aktiviteter i valideringsprocessen såsom att; sammanställa underlag för bedömning och beslut, meddela sökande och ev. berörda parter på lärosätet om beslut, ansvara för att tillgodoräknande registreras i Ladok samt att ärendet arkiveras

Kartläggaren ska ha:

- kunskap om nationella och lokala regler och riktlinjer för validering och tillgodoräknande
- förmåga att genomföra vägledande samtal
eventuellt också ha en översiktlig kunskap om ämnet

Bedömaren

Bedömarens uppdrag omfattar att:

- analysera om den sökandes underlag i ansökan är tillräckligt för bedömning gentemot lärandemål/examensmål
- bedöma om den sökandes kunskaper och färdigheter i huvudsak överensstämmer med lärandemål/examensmål
- skriftligt motivera om den sökande uppfyller eller inte uppfyller kraven för tillgodoräknande

Bedömaren ska ha kunskap om och förmåga att:

- bedöma och jämföra synliggjorda ämneskunskaper och färdigheter i förhållande till lärandemål/examensmål
- beskriva och dokumentera synliggjorda kunskaper och färdigheter överensstämmer med lärandemål/examensmål.

Beslutsfattaren

Beslutsfattare ska:

- enligt lärosätets delegationsordning ha mandat att besluta om tillgodoräknande.

Valideringsprocessen tillgodoräknande

Processöversikt

Ansökan inkommer och kartläggs

Kartläggaren granskar inkommen ansökan med tillhörande bilagor. Om någonting i ansökan är otydligt eller saknas kontaktar kartläggaren den sökande för komplettering. Den sökande kan till exempel erbjudas stöd i form av ett vägledande samtal.

Kartläggaren och den sökande kan behöva ha upprepad kontakt med varandra. Kartläggaren sammanställer och vidarebefordrar ärendet till bedömare.

Bedömning av tillgodoräknande

Bedömaren analyserar den sökandes underlag i ansökan, både muntliga och skriftliga, utifrån de lärandemål/examensmål som gäller för tillgodoräknande och kontaktar vid behov kartläggaren för inhämtning av ytterligare underlag. Därefter genomförs bedömningen.

Bedömaren motiverar om den sökande har de kunskaper och förmågor som i huvudsak kan motsvara lärandemålen/examensmålen. En tydlig motivering är viktig när ansökan avslås.

Sammanställning och beslut

Beslutsfattaren fattar beslut efter föredragande av kartläggaren. Det formella beslutet förmedlas till den sökande genom skriftligt beslut. Ett avslag är överklagningsbart och överklagandehänvisning ges i beslutet.

Processtöd

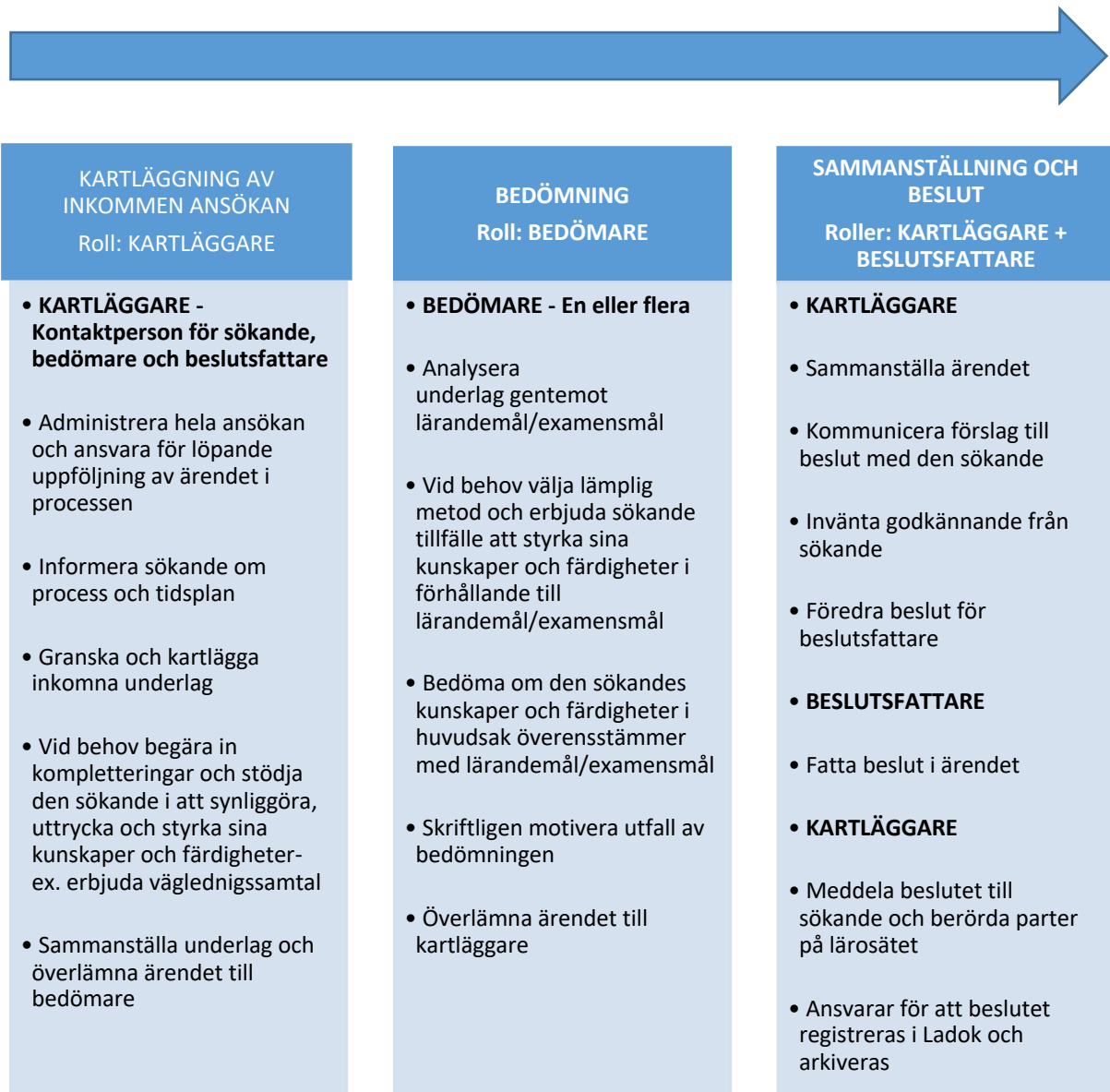
1. Kartläggaren granskar inledningsvis att det som den sökande åberopat i ansökan är styrkt av relevanta bilagor. Kartläggaren kontrollerar också att det tydligt framgår vilka uppgifter i ansökan respektive bilaga hänvisar till. Om någon information är otydlig eller saknas kontaktar kartläggaren den sökande och begär kompletterande information. För att inte fördröja handlägningsprocessen mer än nödvändigt kan kartläggaren i vissa fall verifiera uppgifter på egen hand, till exempel via NyA eller Ladok.
Efter den inledande granskningen utför kartläggaren en djupare granskning av ansökan och hjälper eventuellt den sökande att vidare kartlägga sina kunskaper och färdigheter. Kartläggaren sammanställer ärendet och vidarebefordrar det till bedömaren.
2. Ärendet överlämnas till bedömaren. Beroende av vad som ska bedömas kan en eller flera bedömare vara aktuella i ett ärende. Samtliga aktuella bedömare bör få ansökan samtidigt för att ärendet inte ska dra ut på tiden.
Den sökande erbjuds vid behov ytterligare möjlighet att styrka sina kunskaper och färdigheter på olika sätt. Bedömaren sammanställer bedömningen, skriver ett bedömningsutlåtande och ger förslag till beslut, som lämnas tillbaka till kartläggaren.
Om mer än en bedömare varit involverad i ett ärende inväntas samtliga utlåtanden i ärendet innan det sammanställs.
3. Kartläggaren föredrar ärendet för beslutsfattaren, som tar ställning till om ansökan beviljas i sin helhet, delvis eller avslås. Beslut fattas och motiveras. Lärosätets aktuella beslutsmall för tillgodoräknande används. Av beslutet ska motivering till bifall och/eller avslag finnas. Tillgodoräknade lärandemål betygsätts ej.

Kartläggaren kommunicerar det föreslagna beslutet med sökanden och berörda parter på lärosätet. Efter godkännande av den sökande diarieförs beslutet. Berörd part är till exempel kursansvarig lärare som behöver informationen för att kunna upprätta en individuell studieplan för den sökande.

Tillgodoräknande högskolepoäng registreras i Ladok av kartläggaren. Registrering sker i enlighet med lärosätets regler och riktlinjer. Registreringen av tillgodoräknandet måste göras samtidigt som betyget på delkursen som helhet registreras. När tillgodoräknandet och information om vad det grundas på registrerats, oavsett om det rör hel kurs, delkurs eller del av delkurs, kan informationen tas med i intyg utskrivna från Ladok.

Se även *underlag för bedömning* under rubrik metodstöd på s 8.

Bild 2. Översiktlig processbild och checklista över lärosätets bedömning av reell kompetens för tillgodoräknande

VALIDERINGSPROCESSEN ERKÄNNANDE

Lärosätets uppgift är att bedöma om sökandes kunskaper och färdigheter motsvarar den utbildning från X land som sökande påstår sig ha genomgått. Det handlar primärt om en utbildning som är avslutad med examen men kan även gälla för oavslutade studier.

Sökandes syfte med valideringen är att bli antagen till och eventuellt få tillgodoräkna sig tidigare studier⁶ inom ramen för

- kompletterande utbildning för utländska akademiker
- ordinarie utbildning på grund eller avancerad nivå, alternativt
- senare del antagning i ordinarie utbildning på grund eller avancerad nivå.

Lärosätet har möjlighet att utforma en lokal tidsplan för valideringsprocessen.

Utgångsläge: Personer som sökt fortsatta studier enligt ovan ansöker samtidigt om en bedömning av sin ofullständig dokumenterad utländsk utbildning. Sökande ombeds fylla i en blankett framtagen av lärosätet⁷, vilken fungerar som ett första kartläggningsunderlag.

Som stöd eller alternativ *kan* även UHR's Beskrivning av utländsk utbildning eller annan utförd kartläggning användas. UHR *kan* även vara behjälplig i att uttala sig om lärosätets erkännandestatus samt ta fram kursplaner likvärdiga det som åberopas från aktuellt lärosäte, år och utbildningsprogram, om sådana finns.

Mer information och förfrågningsunderlag finns på UHR's Naric-portal: www.uhr.se/bedomning-av-utlandsk-utbildning/enic-naric-sverige/naricportalen/.

Steg 1.

Sökande vänder sig till lärosätet och önskar genomgå en validering i syfte fortsatta studier. Lärosätet efterfrågar om en utbildningsbeskrivning utfärdad av UHR finns. Om inte uppmanas sökande fylla i en blankett framtagen av lärosätet. I samband med att sökande signerar blanketten efterfrågas även ett godkännande från den sökande att ta del av handlingar som är inskickade till UHR, om sådan ansökan föreligger. Ansökan diarieförs, och leds vidare till en administratör/kartläggare. Kartläggaren skickar bekräftelse på inkommen ansökan till den sökande, granskar ansökan och begär eventuell komplettering av den sökande och UHR vid behov. Kartläggaren sammanställer och vidarebefordrar ärendet till bedömare.

Steg 2.

Bedömare analyserar om underlaget är tillräckligt för bedömning utifrån den dokumentation som finns och kontaktar eventuella medbedömare inför möte med den sökande samt bokar in tid för bedömningsamtal.

Bedömare skapar och samlar ihop underlaget för bedömning och skickar till medbedömare inför mötet. Bedömare leder bedömningsamtalet. Bedömare yttrar sig skriftligen till kartläggaren huruvida det är troligt eller inte att den sökande har den examen som beskrivits. Kartläggaren sammanställer ärendet och skickar underlag till beslutsfattande instans på lärosätet.

⁶ Vägledning inför en presumtiv valideringsprocess kan ske, men för att en valideringsprocess ska påbörjas och genomföras förutsätts att individen har ansökt om studier enligt högskoleförordningen.

⁷ Lärosätets blankett kan med fördel bygga på UHR's blankett för ansökan om Beskrivning av utländsk utbildning, se bilaga 2.

Steg 3.

Beslutsfattaren fattar beslut och resultatet registreras i NyA. Sökande får beslut i form av ett antagningsbesked.⁸

Processtöd

Nedan förtydligas vad som ingår i varje aktivitet som är aktuell för kartläggaren och bedömaren i valideringsprocessen.

Kartläggaren följer kontinuerligt upp ärendet och kontrollerar att samtliga aktiviteter utförs i enlighet med den tidsplan som lärosätet fastställt. Aktiviteten kan omfatta kommunikation med samtliga funktioner i valideringsprocessen, utifrån vad som behöver följas upp. Om någon aktivitet drar ut på tiden ansvarar kartläggaren för att uppdatera den sökande.

Ansökan om validering inkommer till lärosätet och diarieförs

Kartläggaren utfärdar en bekräftelse, i vilken den sökande bör få följande information:

- Bekräftelse på att ansökan är inkommen
- Information om hur handläggningen av hela ärendet förväntas gå till
- Preliminär tidsplan, rekommenderat 3 - 4 veckors handläggningstid
- Kontaktuppgifter till kartläggaren
- Hänvisning till lärosätets webbplats, om mer information finns publicerad där.

Kartläggaren identifierar vilka delar av studiedokumentationen som saknas, då det är dessa kunskaper som valideringen ska fokusera på. Kartläggaren granskar inledningsvis att det som den sökande åberopar är styrkt med relevanta bilagor. Kartläggaren kontrollerar också att det tydligt framgår vilka uppgifter i ansökan respektive bilaga hänvisar till. Om någon information är otydlig eller saknas kontaktar kartläggaren den sökande och begär kompletterande information.

Efter den inledande granskningen utför kartläggaren en djupare granskning av ansökan och hjälper eventuellt den sökande att vidare kartlägga sina kunskaper och färdigheter. Den sökande bör då erbjudas stöd i form av ett vägledande samtal. Vid behov anlitas tolk.

Exempel på frågor att utgå ifrån: - Har den sökande angett all utbildning, yrkesverksamhet, bevis på genomförda studier som kan vara relevant i bedömningen eller finns det fler erfarenheter att åberopa? Går det att synliggöra ytterligare någon kunskap eller färdighet som är relevant?

Kartläggaren avgör om UHR behöver kontaktas för ytterligare information om lärosätets erkännandestatus samt eventuella kursplaner likvärdiga det som åberopas från aktuellt lärosäte, år och utbildningsprogram, om sådana finns. Om lärosätet önskar få tillgång till sökandes ifyllda UHR-blankett förutsätts ett godkännande från sökande i undertecknad blankett.

Kartläggaren sammanställer ärendet och vidarebefordrar det, förslagsvis skannat, till bedömaren. Till ärendet bifogas ifylld blankett (alternativt ansökan och utfärdad Beskrivning av utländsk utbildning från UHR). Beroende av vad som ska bedömas kan en eller flera bedömaren vara aktuella i ett ärende.

⁸ För att uppnå likvärdighet, transparens och rättssäkerhet bör valideringsprocessens olika steg och beslutsunderlag sparas lokalt på lärosätet, gärna i form av en sökdatabank.

Samtliga aktuella bedömare bör få ansökan samtidigt för att ärendet inte ska dra ut på tiden. Kartläggaren skickar ärendet vidare för bedömning.

Analys av inkommit underlag för bedömning

Bedömaren analyserar om underlaget är tillräckligt för bedömning utifrån det som står i ansökan. Om ytterligare underlag krävs väljer bedömaren lämplig metod för den sökande att styrka sina kunskaper och färdigheter i förhållande till informationen i ansökan. Det kan till exempel vara utvalda uppgifter att genomföra (se vidare nedan och under metodstöd).

Bedömaren kontaktar eventuella medbedömare inför möte med den sökande och bokar in tid för bedömningssamtal. Bedömaren skapar och samlar ihop underlaget för bedömning och skickar till medbedömare inför mötet och leder samtalet på mötet. Bedömaren sammanställer bedömningen, skriver ett beslutsunderlag där det framgår om man håller det för troligt att den sökande har läst den utbildningen den anger.

Kartläggaren sammanställer ärendet och skickar underlag till beslutsfattare

Om mer än en bedömare varit involverad i ett ärende måste underlaget innefatta allas bedömning.

Beslutsfattare tar beslut baserad på underlaget

Beslutsfattaren har ansvaret för denna aktivitet. Av beslutet måste följande framgå:

- Motivering till bifall och/eller avslag
- Information om att beslutet inte går att överklaga om det är fallet.

Beslutsfattaren tar ställning till ifall det utifrån bedömarens/bedömargruppens underlag är troligt att den sökande har läst den i ansökan beskrivna utbildningen.

Beslut meddelas sökande och diarieförs. Kartläggare ansvarar för aktiviteten.

Processtöd vid bedömning

Bedömaren är den som är ansvarig för bedömningen och ger ett beslutsunderlag tillbaka till kartläggaren. Rekommendationen är en huvudbedömare och en medbedömare.

Underlag för bedömning

För att uppnå en opartisk valideringsprocess krävs tillvägagångssätt för att inhämta underlag för bedömning som prövar kunskaper och färdigheter gentemot informationen i ansökan oberoende av var den sökande erhållit sina kunskaper och färdigheter. Vilken eller vilka underlag som är lämpliga att använda beror på hur mycket av sina befintliga kunskaper och färdigheter den sökande kunnat styrka via dokument och vad den sökande har kvar att styrka pga. otillräcklig dokumentation.

Val och utformande av bedömningsunderlag

Kunskaper och färdigheter kan styrkas på ett flertal sätt. De metoder för att inhämta underlag för bedömning som exemplifieras i manualen ska därför inte ses som en fullständig uppsättning. Bedömaren kan utforma och tillämpa ytterligare metoder. Informationen nedan är användbar såväl vid val som vid utformande av underlag.

Frågor att utgå ifrån vid val och utformande av bedömningsunderlag:

- Vilka kunskaper beskrivs av de delar i dokumentationen som saknas, s k ofullständig dokumentation?
- På vilka sätt kan den sökande visa dessa kunskaper?
- Kan den sökande själv beskriva hur hen kan visa/styrka sina kunskaper och färdigheter till hjälp i val av bedömningsunderlag?

Aspekter att beakta vid utformande av bedömningsunderlag

Bedömningen ska göras utan koppling till var i världen utbildningen har skett (tänk akademisk examen i ett globalt perspektiv).

Den sökandes prestation ska inte betygsättas⁹, endast huruvida det är troligt/inte troligt att hen genomgått den utbildning som anges i ansökan.

Den sökande:

- ska inte behövt ha läst kurslitteraturen eller deltagit i undervisningen för respektive moment vid det lärosäte som utför valideringen
- bör ges möjlighet att på egen hand förbereda sig inför bedömningen (fräscha upp kunskaper och färdigheter)

När det gäller effektivitet i bedömningsprocessen är det viktigt att hålla isär tid och resurser för lärosätet respektive den sökande. För inblandade lärosäten bör de olika momenten i processen minimeras av tid och kostnadsskäl. För den sökande kan vissa moment behöva ta tid, till exempel insamlande av dokumentation eller utförande av uppgifter.

Dokumentgranskning

Dokumentgranskning är en del av bedömningen. De underlag som bifogas ansökan är basen i dokumentgranskningen. Om behov finns kan den sökande ombes inkomma med ytterligare dokument. Två roller är involverade i dokumentgranskningen, dels kartläggaren som utför en första kartläggning av den sökandes kunskaper och färdigheter dels bedömaren som efter analys yttrar sig över den sökandes kunskaper och färdigheter i förhållande till informationen i ansökan.

⁹ Bedömningen ska utgå från att den sökande har uppnått godkänt enligt utbildningslandets system.

I samband med ansökan har den sökande ombetts beskriva sina kunskaper och färdigheter i förhållande till den utbildning som åberopas (finns en Beskrivning av utländsk utbildning utfärdad av UHR kan lärosätet efterfråga inskickat material, förutsatt att det godkänts av den sökande). Det är den sammantagna dokumentationen som granskas i ett första steg av kartläggaren och efter eventuella kompletteringar av bedömaren.

Projektuppgift

Vid en projektuppgift är det viktigt att det som ska genomföras av den sökande är genomförbart inom given tidsram och att den sökande har kännedom om denna. Projektet måste också vara av den art att den kan redovisas inför en bedömare/bedömargrupp och innehålla moment som kan bedömas mot uppgifterna i ansökan.

Bedömningssamtal i form av ett utforskande samtal

Ett bedömningssamtal kan genomföras efter att den sökande har fått tid att förbereda sig och bedömarna har ringat in vilka kunskaper/färdigheter som hen behöver visa för att uppgifterna i ansökan ska kunna styrkas.

Bild 3. Översiktlig processbild och checklista över lärosätets validering för erkännande av utländsk utbildning

Bilaga1 - Etiska principer, förhållningssätt och kvalitet

All validering och allt lärande innefattar värderingar och etiska ställningstaganden. Etiska principer beskriver vilka attityder samt vilket ansvar och förhållningssätt som valideringen förutsätter. För att skapa goda förutsättningar för och respektera individen och övriga involverade krävs etisk medvetenhet i valideringsprocessen som bygger på följande principer:

- Det är den sökandes kunskaper och färdigheter i relation till lärandemålen som är i fokus. När, var och hur kunskapen har utvecklats ska inte påverka utfallet av valideringen.
- Lärandemål bör utformas så att de är oberoende av när, var och hur kunskapen utveckla(t)s.
- Validering ska vara frivilligt. Det är den sökande som avgör om hen ska ansöka om och delta i validering.
- Valideringen bör utformas för att minimera misslyckanden/underkännande. Detta innebär bland annat att vägledning ska ges så att den sökande kan göra ett väl grundat val att delta i validering eller ej, och att valideringens kartläggningsfas ska ge ett gott underlag för den sökande att avgöra vilken validering som det är realistiskt att gå vidare med.
- Valideringsprocessen ska innebära en strävan efter ömsesidig förståelse. Den sökande ska förstå vilka krav som ställs för att kunna relatera dessa till sin egen kunskap och kompetens, och förstå vad valideringens resultat innebär. De som utformar och genomför valideringen ska sträva efter att utforma processen så att de så väl som möjligt förstår och kan ge erkännande åt vad den sökande kan.
- Valideringsprocessen ska innebära en strävan efter en jämlik relation i validerings-processen mellan de som utformar och genomför valideringen och den sökande. I valideringsprocessen ska respekt visas för de erfarenheter, kunskaper och kompetenser som den sökande har, oberoende av om valideringen visar att lärandemålen har uppnåtts. Alla tjänstemän i valideringsprocessen ska vara medvetna om vad deras roll innebär i termer av myndighetsutövande.
- Återkoppling av valideringsresultat ska lägga fokus på vilka kunskaper den enskilde faktiskt visat prov på. Återkopplingen ska även ge information om och förståelse för vilken ytterligare kunskap som behöver utvecklas för att uppnå lärandemålen.

NVL- Nordiska Nätverket för vuxnas Lärande har utvecklat en modell för kvalitetsarbete i validering inom utbildningsväsende; "Quality Model for Validation in the Nordic Countries". Modellen utgår från "European guidelines for validating non-formal and informal learning" (Cedefop 2015).

Nedanstående är en sammanfattning av de principer som modellen bygger på och som är tillämpliga vid validering för tillgodoräknande. För ytterligare information, ta del av ovanstående dokument.

Information

- Syftet och målet med valideringen är tydligt formulerat och känd för individen.
- Individen är informerad om hur valideringen kommer att gå till, tidsomfattning etcetera.
- Validering bygger på frivillighet från individens sida. Det är individen som avgör om hen ska delta i kartläggning och bedömning.

Förutsättningar

- Det finns en rättslig (eller liknande) grund för att genomföra validering.

Dokumentation

- Varje steg i valideringsprocessen dokumenteras, det finns administrativa system och rutiner.
- Slutdokumentation i form av intyg eller liknande måste ha samma status som formella intyg eller examensbevis.

Samordning

- Valideringen är samordnad och transparent.

Vägledning

- Vägledning om validering är realistisk med fokus på individens behov.

Kartläggning

- Kartlägningsprocessen är dialogisk där flera olika metoder kan användas.
- Kartlägningskriterier och metoder är synliggjorda.

Bedömning

- Bedömningskriterier är tydliga och begripliga.
- Det finns en variation i val av metoder, beroende på individens förutsättningar, behov och kompetens.
- Bedömningen är generös, flexibel och rättvis. Det är möjligt att använda flera bedömare.

Uppföljning

- Individen informeras om resultatet av valideringen.

Bilaga 2 - Frågeställningar lämpliga att ställa i en så kallad kartläggningsblankett

Bedömning av ofullständigt dokumenterad utländsk utbildning – underlag för validering¹⁰

Valideringen kommer att baseras dels på de uppgifter du anger i ansökan dels på den kunskap lärosätet har om utbildning från det land där du har studerat. Eftersom dina egna uppgifter ligger till grund för bedömningen är det viktigt att du tar dig tid att fylla i blanketten noggrant och detaljerat.

Så här går ansökan till

- Fyll i ansökan
- Lärosätet kommer att gå igenom din ansökan och därefter be dig komplettera med den dokumentation som eventuellt saknas.
- Skriv under försäkran om att de dokument som du bifogar samt att uppgifterna som du har lämnat om din utbildning är riktiga.

Blanketten, tillsammans med ditt CV och de dokument som du faktiskt har, ligger till grund för lärosätets validering av dina kunskaper och färdigheter. Stämmer inte ansökan överens med annan information som lärosätet har kan ärendet avslutas utan att du får en validering.

Obligatorisk grundinformation

Varför behöver du en bedömning av din utbildningsbakgrund? (för att söka kompletterande utbildning för utländska akademiker, ordinarie utbildning på grund eller avancerad nivå, alternativt senare del antagning i ordinarie utbildning på grund eller avancerad nivå):

- Varför saknar du fullständig dokumentation över din utbildning?
- Har du försökt att få tag på dina utbildningsdokument? Ja Nej
- Beskriv vad du har gjort för att försöka få tag dina dokument. Om nej, varför inte?

Beskrivning av utbildningen

Universitetets namn, stad, land:

Har du slutfört din utbildning med en examen? Ja Nej

Hur lång var utbildningen? (heltidsstudier, antal år/credits)

Vilka var antagningskraven till utbildningen som du vill få bedömd?

Vilket år började du din utbildning?

Vilket år avslutade du utbildningen?

Vilket år fick du din examen?

Vilken examenstitel har du? Originalspråk (och i översättning till engelska)

Om du inte har tillgång till andra dokument som beskriver innehållet i din utbildning (ämnesförteckning/transcript) kan du beskriva utbildningen här:

Vilken var huvudinriktningen på dina studier?

Beskriv vilka kurser som ingick i utbildningen, så detaljerat som möjligt.

Innehöll utbildningen exkursioner, laborationer, obligatoriska studiebesök? Ja Nej

¹⁰ Frågeställningarna bygger till stora delar på UHR's framtagna blankett för bedömning av ofullständigt dokumenterad utländsk akademisk utbildning, vilket resulterar i en Beskrivning av utländsk utbildning www.uhr.se/bedomning-av-utlandsk-utbildning/information-innan-ansokan/jag-vill-ansoka-om-bedomning/utan-dokument/.

Avslutade du utbildningen med ett examensarbete? Ja Nej

Beskriv ämne, titel, språk och antal sidor:

Beskriv omfattning i veckor på heltid alternativt credits, för ditt examensarbete:

Finns ditt examensarbete online? Ja Nej

Fyll i webbadress till examensarbetet:

Ingick praktik i din utbildning? Ja Nej

Beskriv omfattning i veckor alternativt credits, för din praktikperiod:

Leder utbildningen fram till ett särskilt yrke? Ja Nej

Vilket yrke?

Hur många år har du gått i skolan före högskolan?

I vilket land gick du i grund/gymnasieskolan?

Reell kompetens - arbetslivserfarenhet

Har du arbetat efter att du fick din examen? Ja Nej

Arbetsgivare, arbetsuppgifter, anställd år från–till:

Reell kompetens som stödjer dina uppgifter om genomgången utbildning

Medlemskap i branschorganisation

Fortbildning inom ramen för din utbildningsinriktning (utanför det formella utbildningssystemet)

Jag har följande dokumentation som stödjer att jag har ovanstående utbildning och reell kompetens

Officiella dokument utfärdade av högskolan (transcripts, examensbevis)

Andra dokument utfärdade av högskolan (kursintyg, delar av transcripts, student ID)

Examensarbete

Examenskatalog

Intyg från arbetsgivare

Intyg från fackförening

Övrigt

Försäkran

Jag försäkrar på heder och samvete att uppgifter i min ansökan är riktiga.

Jag är medveten om att det kan vara straffbart att lämna felaktiga uppgifter.

Genom att klicka i rutan försäkrar jag att mina uppgifter i ansökan stämmer.

Jag godkänner att lärosätet kontaktar Universitets- och högskolerådet för ytterligare frågor kring min utbildning och eventuell överföring av information jag lämnat i samband med ansökan om bedömning av min utländska utbildning, om sådan finns.

Jag godkänner att mina uppgifter hanteras i enlighet med GDPR.

Bilaga 3 - Exempel på bedömning av reell kompetens avseende sjuksköterskor med utländsk examen som saknar fullständig utbildningsdokumentation

Uppdraget

Uppdraget består i att bedöma huruvida en person har genomgått den utbildning hen säger sig ha gjort men där utbildningsdokumentation som styrker detta saknas. Målgruppen är personer med en utländsk examen, utbildade i länder utanför EU/EES/Schweiz. Kan även gälla för personer utbildade i EU/EES om dokumentation inte går att anskaffa.

Nedan beskrivs förslag till en bedömningsprocess som ska vara tillämpbar på alla ärenden som avser sjuksköterskor med examen från länder utanför EU/EES/Schweiz. Bedömningsprocessen kan dock innefatta viss variation beroende på ärendens olika karaktär.

Ärendets karaktär påverkar utformningen av den individuella bedömningen

Hur mycket av den utländska utbildningsdokumentationen som saknas påverkar utformandet av den bedömning som ska genomföras. Om det är *få delar* som saknar dokumentation så bör just dessa områden vara fokus för våra frågor. Om det saknas dokumentation över *stora delar/hela* utbildningen krävs en bredare ansats.

Den primära bedömningsmetoden utgörs av en *intervju och ett patientfall* som kan utvecklas åt olika håll beroende på vilken typ av ärende vi får till oss.

I det fall stora delar av utbildningsdokumentationen föreligger, bör patientfallet och de tillhörande frågorna vara kopplade till de kurser/delar kring vilka det *saknas* dokumentation. Om stora delar av dokumentationen saknas kan fortfarande ett patientfall användas som primär bedömningsmetod men frågorna som ställs bör syfta till att få information om flera av utbildningens olika kurser/delar.

Bedömarkompetens

Det bör vara två personer som intervjuar den sökande, maximalt tre. Ansvarsfördelningen mellan dessa kan variera men bör i varje enskilt fall vara tydligt formulerat, och på förhand beslutat.

Minst en av bedömarna bör vara ämneskunnig och därmed väl insatt i den svenska sjuksköterskeprofessionen och sjuksköterskeyrket i Sverige. Viktigt är även att bedömaren har en "god" förståelse för att utbildningar ser olika ut i olika länder. Arbetssätt likaså, men då fokus för bedömningen är utbildningsbakgrunden så är förståelse för att lärande kan ske med god kvalitet i olika utbildningskontexter det mest väsentliga.

Kunskap om specifika länders utbildningssystem är inte lika viktigt i detta sammanhang då den kompetensen finns hos UHR, vilken kan konsulteras vid behov.

Det är en fördel om de som intervjuar har något olika kompetenser. Bedömare med olika ingångar kan ställa frågor av olika karaktär och se olika värden hos en individ. En tvärkompetens i bedömargruppen borgar för att det skapas en bred, djup och samlad bedömning.

Förbereda den sökande

Den sökande bör på förhand få en *valideringsplan* upprättad som tydligt beskriver syfte och genomförande. Det bör dock vara möjligt att addera fler bedömningsmoment efter hand om ansvarig bedömare anser att detta krävs för att en kvalitativ bedömning ska kunna göras.

Den sökande får i samband med inbjudan till intervju information om syftet med intervjun, vad patientfallet och de tillhörande frågorna syftar till, hur lång tid intervju beräknas ta, att det vid behov kan komma att krävas in ytterligare uppgifter eller tester samt planerad tidsåtgång fram till beslut.

Förslag till bedömningsprocess; intervju och patientfall

I samband med att den sökande blir kallad till intervju skickas ett patientfall med som den sökande ombeds förbereda skriftligt och muntligt. Syftet med att använda ett patientfall som diskussionsunderlag vid intervjun är att det kan vara trygghetsskapande att tala om något som är bekant och tillhör den egna professionen istället för att enbart tala om individens kunskap/lärande och erfarenhet i ett brett perspektiv.

- Patientfallet kan vara tydligt avgränsat, eventuellt med några följdfrågor av kunskapskaraktär.
- Det kan också vara öppet formulerat och där diskussionsfrågorna som ställs vid intervjun kan gå åt olika håll.
- Uppgiften till den sökande kan vara mer eller mindre omfattande att i text och på förhand redogöra för.

Se instruktion till sökande samt förslag till struktur av patientfall till bedömare (bilaga 3.a).

Före intervjun

Patientfallet skickas således ut på förhand och den sökande ombeds följa de anvisningar och svara på de frågor som följer med patientfallet. Omfattningen av denna skriftliga uppgift kan variera.

Viktigt att beakta är att det inte är kommunikativa färdigheter, ämneskunskaper eller lärande som ska bedömas utan om den sökande har genomgått den utbildning hen uppger sig ha gjort.

Kopplat till patientfallet kan den sökande ombedjas beskriva sin utbildning utifrån vilka undervisningsformer som har använts, hur stor del som har haft klinisk anknytning, om det ingått någon form av professionell utveckling, interprofessionellt lärande, förbättringskunskap, personcentrerad vård, ansvar, roller, delegation av arbetsuppgifter och så vidare. Detta bör även diskuteras under intervjun i syfte att de som intervjuar ska kunna ställa följdfrågor till den sökande.

Under intervjun

Det underlag den sökande skickar in kommer att diskuteras och följas upp under intervjun. Intervjun inleds med att den sökande får presentera sig, redogöra för sin utbildningsbakgrund men även yrkeserfarenhet och lärande som skett på annat sätt. Fokus för intervjun är den utländska sjuksköterskeutbildningen men information om yrkeserfarenhet och lärande i annan kontext bidrar till den samlade bedömning som intervjun ska resultera i.

Det är viktigt att bedömare ej ställer frågor som kräver kunskap om svensk sjukvård, svenska rutiner etcetera utan fokuserar på den sökandes beskrivning och resonemang om hur man vill hantera den fiktiva patienten.

Exempel:

Patientfallet formuleras utifrån de delar där utbildningsdokumentation saknas. Om det t ex är pediatrik/pediatrisk omvårdnad som saknas kan fallet formuleras utifrån detta ämne.

Ett patientfall presenteras och den sökande ombeds att:

(1) Göra en bedömning och formulera ett omvårdnadsproblem/en omvårdnadsdiagnos samt identifiera risker och resurser, alternativt möjligheter och hinder vid aktuellt omvårdnadsproblem/omvårdnadsdiagnos. Den sökande behöver visa hur hen resonerar sig fram utifrån det aktuella patientfallet, vilka fakta hen fokuserar på, tänkbara bakomliggande patofysiologi, beskriva vilken information som är användbar för att kunna formulera omvårdnadsproblemet/ omvårdnadsdiagnosen, samt vilka eventuellt ytterligare fakta som kan behövas.

(2) Formulera en omvårdnadsplan, det vill säga planera för omhändertagandet och ge förslag på tänkbara omvårdnadsåtgärder samt prioritera bland föreslagna åtgärder.

(3) Genomföra den tänkta vården utifrån beskriven omvårdnadsplan. Antingen genom en beskrivning eller rent konkret visa den föreslagna vården på ett kliniskt träningscenter (KTC).

(4) Sista steget är att utvärdera den genomförda vården.

I bedömningssituationen kan bedömarna även utgå från sjuksköterskans kärnkompetenser;

<https://www.swenurse.se/Utanfor-strukturen/karnkompetenser/>

- *Patientcentrerad vård* – inte ett känt begrepp/arbetssätt i alla länder men kan resoneras kring
- *Säker vård* – förebygga fall, trycksår, rätt dosering
- *Informatik* – e-hälsa
- *Samverkan i team* – avgränsningar i arbetsuppgifter mellan olika personalkategorier i vården; läk/ssk/usk och så vidare.
- *Evidensbaserad vård* – vilar på vetenskaplig grund, ej bara på förnuft, hur man ska tänka kring att välja bäst metod, kan visa på akademisk nivå på den utländska utbildningen
- *Förbättringskunskap* – hur utföra vård på ett mer säkert sätt, effektivare utifrån personella och ekonomiska resurser, hållbarhet

Extra

Att använda patientfallet som bedömningsmetod syftar till att bedöma huruvida den kunskapsnivå som den utländska utbildningen förberett för har uppnåtts.

Intervjun kan kombineras med en möjlighet för den sökande att visa praktiska färdigheter på KTC, Simulatorcentrum eller liknande praktisk testmiljö som finns vid eller i anslutning till många lärosäten som bedriver sjuksköterskeutbildning.

Med hjälp av ett patientfall kan man i en praktisk bedömningssituation på till exempel KTC även bilda sig en uppfattning om bemötande, hur provtagning genomförs och resoneras kring och så vidare.

För att bedöma *nivå på utbildningen*, och huruvida den är på en akademisk nivå kan bedömarna ställa krav på ett fördjupat resonemang, att den sökande kan hänvisa till litteratur, referenshantering, till ett vetenskapligt förhållningssätt utifrån ett evidensbaserat synsätt (bakgrund, syfte, metod, resultat). Eventuellt kan även frågor kring ett fördjupningsarbete/examensarbete/självständigt arbete ställas till den sökande under intervjun.

Efter intervjun

Efter intervjun görs en samlad bedömning av det inskickade patientfallet, intervjun samt eventuellt ytterligare moment. Bedömarna gör var och en skattning av den samlade informationen och stämmer därefter av tillsammans. Resultat rapporteras till kartläggare som sammanställer all dokumentation i ärendet.

Bilaga 3.a Underlag för bedömning av reell kompetens avseende sjuksköterskor med utländsk utbildning som saknar fullständig utbildningsdokumentation

Namn:

Personnr:

Fråga 1: Beskriv din utbildning till din utbildning till sjuksköterska så utförligt du kan.

Fråga 2: Vilka kurser har du läst du under din utbildning?
Kursnamn, poäng (alternativt längd på kurserna i antal timmar eller veckor),
beskrivning av innehållet och eventuell kurslitteratur.
Vilka undervisningsmetoder användes?
Beskriv så utförligt du kan.

Fråga 3: Fanns det inslag av praktik inom olika verksamheter under din utbildning?
Inom vilka områden har du i så fall gjort din praktik?
Hur långa var dessa praktikperioder?
Vilka uppgifter fick du utföra?
Beskriv så utförligt du kan.

Fråga 4: Nedan följer ett patientfall som beskriver en omvårdnadssituation som du kan ha mött under din utbildning, men du kan också ha mött denna situation efter din utbildning om du arbetat som sjuksköterska.

Läs patientfallet och svara sedan på nedanstående frågor så utförligt du kan.

Här följer en beskrivning av ett patientfall (text patient med akut smärta, försämrat gasutbyte, hypertermi,) XXXXXXXX

Frågor:
Beskriv möjliga orsaker till patientens problem.

Bedömning:
Hur kan patienten uppleva sitt tillstånd?
Hur kan du samla in data till exempel observera eller använda olika instrument för att bedöma patientens problem?

Planering:
Hur planerar du patientens vård och behandling?

Hur prioriterar du bland dina förslag på åtgärder?

Genomförande:
Beskriv här hur du observerar att patienten svarar/reagerar på din vård och behandling och om du tycker att det är viktigt att patienten är delaktig i sin behandling.

Utvärdering:

Ge förslag på utvärderingskriterier för din vård och behandling av patientens tillstånd när det gäller

- patientens upplevelser
- objektiva utvärderingskriterier

Fråga 5: Har du skrivit något examensarbete/ uppsats?
Vad var i så fall titeln?
Vilket syfte hade du/ problem ville du lösa?
Vilka teorier och vilken metod använde du för att besvara ditt syfte/lösa ditt problem?
Beskriv kortfattat ditt resultat i examensarbetet.

Fråga 6: Har du efter din utbildning arbetat självständigt som sjuksköterska? Inom vilket eller vilka områden? Hur länge har du arbetat på respektive arbetsplats? Vilka uppgifter har du fått utföra? Beskriv utförligt.

Fråga 7: Är det något mer du vill tillägga som kan styrka din ansökan?

Övrigt: Förbered dig på att du kan få berätta om olika omvårdnadssituationer som du kan ha mött under din utbildning (där patienten kan vara yngre eller äldre, ha olika problem som problem med till exempel cirkulation, elimination, smärta, rädsla, oro...).

Förbered dig också på att det i bedömningen ingår att kunna visa hur du genomför vissa praktiska moment såsom till exempel tvättning av patient, blodprovstagning, etcetera.

Bilaga 4 - Exempel på erkännandeprocess, Ingenjörssområdet

Läs först kapitel Erkännande i manualen. Skapa därefter underlag för bedömning

Steg 1. Informera individen om bedömningsprocessen samt hur hen kan förbereda sig.

Syftet med detta steg är att individen blir medveten om vad som kommer hända under processen samt vad som förväntas av individen.

Exempel på information (bilaga 4.a). Distribueras digitalt, möjlighet till vägledarstöd.

Steg 2. Ringa in inom vilket ingenjörssområde som examen ligger.

Syftet med detta steg är att i utforskande syfte ringa in vilket huvudsakligt ingenjörssområde individen haft sitt lärande. Skapar förutsättning för en fortsatt process med fokus på rätt område.

I detta exempel ringas rätt ingenjörssområde in genom att;-granska underlag, individen fyller i en självskattning (bilaga 3.b) samt eventuellt svarar på ett antal kunskapsfrågor. Möjliga ingenjörssområden; Biologi och bioteknik, Data, Elektro, Fysik, Industriell ekonomi, Kemi, Maritima vetenskaper, Maskin, Matematiska vetenskaper, Materialvetenskap, Mikroteknologi, Rymdvetenskap, Samhällsbyggnad/Geoteknik/Lantmäteri och Sjöfart.

Steg 3. Skapa underlag inför Panelmötet.

Syftet med detta steg är flera; dels att ge individen en möjlighet att under arbetet med projektuppgiften fräscha upp sina kunskaper och färdigheter, speciellt viktigt om individens examen har några år på nacken, dels att ge individen en möjlighet att få visa upp sina kunskaper och färdigheter på ett sätt som möjliggör en holistisk bedömning, dels att skapa en gemensam plattform för att diskutera kring under panelsamtalet.

I detta exempel skapas en projektuppgift (bilaga 4.c) inom den ingenjörsinriktning som ringades in i steg 2 ovan. Projektuppgiften lämnas till individen tillsammans med nödvändiga instruktioner samt kontaktuppgifter till kontaktpersonen på lärosätet. Uppskattad tid för individen att utföra uppgiften 20 - 40 tim. Individen får en maximal kalendertid på sig innan uppgiften ska vara inlämnad. Projektuppgiften konstrueras så att svaren blir korta (språkskäl).

Steg 4. Huvudbedömaren sammanställer svaren

och sänder till medbedömaren (som kommer från annat lärosäte) minst en kalendervecka före panelmötet. Om resultatet är bristfälligt kan individen ombes komplettera alternativt avbryts erkännandeprocessen och panelmötet avbokas.

Steg 5. Panelmötet

Ca 4 timmar. Individ, huvud- och medbedömare. Tolk kan närvara fysiskt eller via telefon/videomöte.

Syftet med panelmötet är att via en positiv dialog i utforskande och kontrollerande syfte få fram tillräckligt med beslutsunderlag för att med detta i kombination med den information som kommit fram vid övriga processteg ovan kunna svara på frågan om det är troligt eller inte troligt att individen har examen.

Den projektuppgift som individen har genomfört har en central roll i panelmötet. Individen presenterar sitt projektarbete. Bedömarna ställer fördjupande frågor kopplade till projektet och presentationen. Bedömarna ställer även andra frågor frikopplade från projektet. Huvudbedömaren förbereder mötet samt är ordförande.

Steg 6. Bedömarna överlägger och fattar beslut

Bilaga 4.a Information om bedömningsprocessen

Erkännandeprocess för ingenjörer med Beskrivning av utländsk utbildningsbakgrund

Vad händer nu?

Vi har tagit emot de underlag som du har skickat in. Vårt uppdrag är nu att bedöma om dina kunskaper och färdigheter motsvarar det du har uppgett. Vi kommer att läsa igenom allt och återkommer inom cirka en vecka. Vi kan komma att ha några frågor under handläggningstiden och kan därför behöva kontakta dig via epost eller telefon.

Vad är nästa steg?

Nästa steg blir att vi tillsammans gör en fördjupad kartläggning där vi mer i detalj går igenom vad du har läst och vad du vill bli bedömd mot. Du kommer därför att få fylla i ett formulär, en självskattning, där du får möjlighet att närmare beskriva hur dina kunskaper på olika områden är kopplat till ingenjörsområdet.

Självskattning, vad är det?

I självskattningen beskriver du dina kunskaper för olika områden som är kopplade till en ingenjörsutbildning. Du fyller själv i formuläret. Vi vill på detta sätt ta reda på mer i detalj hur du bedömer det du har studerat tidigare, på vilken kunskapsnivå du befinner dig inom de olika områdena och i vilken omfattning du har läst de olika ämnena. Du ska själv fylla i:

1. Ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen
2. Om du inte har studerat ämnet
3. Om du har goda kunskaper i ämnet
4. Om du har mycket goda kunskaper i ämnet.

Svaret vill ha inom två veckor från det att du fick självskattningen.

Vad händer efter självskattningen?

Utifrån det underlag vi har sedan tidigare och din egen självskattning samt eventuella kompletterande samtal kommer det nu skapas en projektuppgift som du ska lösa och redovisa. När du har löst uppgiften ska du också förbereda dig för att presentera denna muntligt och försvara densamma. Du har 4 veckor på dig att genomföra uppgiften, det betyder att vi vill att du skickar din lösning till oss senast 4 veckor efter att du fick den. Om vi har några frågor under tiden så kommer vi att kontakta dig via epost eller telefon.

Bedöms din skriftliga inlämning ha sådan omfattning och nivå att den kan gå vidare för muntlig redovisning kommer detta meddelas. Är det väsentliga brister i den skriftliga redovisningen kommer processen att avbrytas och du meddelas detta.

Presentera projektuppgiften muntligt, vad betyder det och hur går det till?

Vid din muntliga och skriftliga redovisning kommer två bedömare att närvara och ställa frågor både under och efter din muntliga redovisning. Du får därför möjlighet att försvara dina lösningar och avvägningar i din redovisning. Bedömarna är två personer, en representant från det lärosäte där du

lämnande in din projektredovisning och en annan person från ett annat lärosäte. De har läst igenom allt underlag som du har skickat in. De två bedömarna kommer därefter att överlägga tillsammans och göra en samlad bedömning av din redovisning, muntliga presentation och de svar som har lämnats vid redovisningen på ställda frågor från bedömarna. Därefter kommer ett preliminärt muntligt besked lämnas, om dina kunskaper och färdigheter motsvarar den utbildning som du anger dig ha genomgått. Ett skriftligt svar, med samma innehåll, kommer också att lämnas inom en vecka.

Vad händer sedan?

Resultatet ligger till grund för lärosätets beslut om erkännande, vilket kommer att meddelas dig.

Frågor?

Om du har frågor under tiden kan du kontakta din kartläggare, *Namn Namnsson*, för mer information.

Bilaga 4.b Validering av utbildning i maskinteknik - exempelområde med tre kunskapsnivåer

Matrisen nedan är ett exempel på frågor att ställa i syfte att identifiera kunskap/kompetens/tidigare lärande inom maskinteknik och med tillhörande skattning av kunskapsnivåer.

1. KUNSKAPER I GRUNDLÄGGANDE MATEMATISKA OCH NATURVETENSKAPLIGA ÄMNINGAR

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Linjär algebra - Vektorer och geometri - Ekvationssystem – Matriser Determinanter

Inga – Goda – Mycket goda

2. KUNSKAPER I GRUNDLÄGGANDE MATEMATISKA OCH NATURVETENSKAPLIGA ÄMNINGAR

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Analys envariabel - Gränsvärden och kontinuitet - Derivator - Integraler och primitiva funktioner - Ordinära diff. ekv. - Serier

Inga – Goda – Mycket goda

3. KUNSKAPER I GRUNDLÄGGANDE MATEMATISKA OCH NATURVETENSKAPLIGA ÄMNINGAR

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Analys flervariabel - Funktionsytor, nivåkurvor och nivåytor - Partiella derivator - Kedjeregeln - Riktningderivata - Taylors formel - Lokala maxima och minima - Multipelintegraler

Inga – Goda – Mycket goda

4. KUNSKAPER I GRUNDLÄGGANDE MATEMATISKA OCH NATURVETENSKAPLIGA ÄMNINGAR

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Termodynamik - Energiteknik - Egenskaper hos gaser, vätskor och ångor; energi, värme och arbete - Termodynamikens nollte, första och andra huvudsatser; system, processer och kretsprocesser - Grundläggande värmeöverföring och temperaturmätning. - Gaslagar

Inga – Goda – Mycket goda

5. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGAR

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Mekanik-Statik - Kraft och kraftmoment - Reduktion av kraftsystem - Stela kroppars jämvikt - Fackverk - Friktion - Masscentrum och tyngdpunkt - Yttröghetsmoment - Vätskestatik - Moment och tvärkraftsdiagram för statiskt bestämda balkproblem.

Inga – Goda – Mycket goda

6. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGAR

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Mekanik-Dynamik - Newtons rörelselagar - Newtons gravitationslag - Hastighet och acceleration i cartesiska och plana polära koordinater - Rörelsemängd och rörelsemängdsmoment - Impuls och stöt - Arbete - Kinetisk energi - Potentialerna i fjäder och parallellkraftfält

Inga – Goda – Mycket goda

7. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Mekanik-Stelkroppsdyamik - Coriolis ekvation - Kinematiska samband för en stel kropp - Rullvillkor - Rörelsemängdsmoment för en stel kropp - Tröghetsmatrisen - Eulers rörelselagar för en stel kropp - Dynamisk obalans - Gyro

Inga – Goda – Mycket goda

8. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Programmering: - Algoritmer - Villkorssatser - Snurror, logiska och relationsoperatorer - Utskriftsfunktioner - Grundläggande strukturering av program

Inga – Goda – Mycket goda

9. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

CAD: - Hantera och skapa ritningar i både 2-D och 3-D - Parametriserade modeller - Modellerings teknik

Inga – Goda – Mycket goda

10. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Mekanisk värmeteorologi

Inga – Goda – Mycket goda

11. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Strömninglära: - Härleda Navier-Stokes ekvationer - Kontrollvolymsamband - Dimensionsanalys och likformighetslagar - Rörströmning - Gränsskiktströmning - Turbulens - Kompressibel strömning -

Inga – Goda – Mycket goda

12. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Hållfasthetslära: - Krafter och moment i statiskt bestämda balkar - Använda elementarfall för att bestämma snittkrafter och deformationer hos statiskt obestämda balkar - Härleda och lösa elasticitetsekvationerna för rotations-symmetriska rör och skivor - Stångbärverk - Vridning - Elastiska linjen - Utmattning - Spänningskoncentration -

Inga – Goda – Mycket goda

13. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Tillverkningssteknik - Verkstadsteknisk mätteknik - Skärande bearbetning - Klippande bearbetning - Plastisk bearbetning - Okonventionella bearbetningsmetoder - Grundläggande industrirobotteknik - CNC-programmering

Inga – Goda – Mycket goda

14. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Konstruktionsmaterial: - Materialval - Mekaniska egenskaper metaller och plaster –

Inga – Goda – Mycket goda

15. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Maskinelement: - Kuggväxlar - Remväxlar - Bromsar - Fjädrar - Glidlager - Rullager - Skruvförband

Inga – Goda – Mycket goda

16. KUNSKAPER I TEKNIKVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Elektroteknik: - Elmotorer - Termisk belastning - Mätning av elektriska storheter - Ställdon

Inga – Goda – Mycket goda

ÄMNFÖRBJUDNA KUNSKAPER I NÅGOT/NÅGRA TILLÄMPADE ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Konstruktionsteknik och produktutveckling: - Genomfört minst ett utvecklingsprojekt - kännedom om en eller flera projektmodeller

Inga – Goda – Mycket goda

18. ÄMNFÖRBJUDNA KUNSKAPER I NÅGOT/NÅGRA TILLÄMPADE ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

FEM: - Teori för att approximera lösningar till partiella diff. ekv. - Tillämpningar inom hållfasthets- och värmeledningsproblem –

Inga – Goda – Mycket goda

19. ÄMNFÖRBJUDNA KUNSKAPER I NÅGOT/NÅGRA TILLÄMPADE ÄMNINGEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Reglerteknik: - Dimensionering av reglersystem - Analys av återkopplade system - Stabilitetskriterier - ställa upp dynamiska modeller

Inga – Goda – Mycket goda

20. ÄMNENSFÖRDJUPADE KUNSKAPER I NÅGOT/NÅGRA TILLÄMPADE ÄMNEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Mekatronik: - Hantera givarsignaler - Elektriska ställdon -
Mikrodatorsystem

Inga – Goda – Mycket goda

21. ÄMNENSFÖRDJUPADE KUNSKAPER I NÅGOT/NÅGRA TILLÄMPADE ÄMNEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Miljöteknik

Inga – Goda – Mycket goda

22. ÄMNENSFÖRDJUPADE KUNSKAPER I NÅGOT/NÅGRA TILLÄMPADE ÄMNEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Sannolikhetslära och statistik

Inga – Goda – Mycket goda

23. ÄMNENSFÖRDJUPADE KUNSKAPER I NÅGOT/NÅGRA TILLÄMPADE ÄMNEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Industriell ekonomi: - Kalkylering speciellt investeringskalkyler - Analys av årsredovisningar och
vanliga begrepp inom ekonomi

Inga – Goda – Mycket goda

24. ÄMNENSFÖRDJUPADE KUNSKAPER I NÅGOT/NÅGRA TILLÄMPADE ÄMNEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Produktionsekonomi

Inga – Goda – Mycket goda

25. ÄMNENSFÖRDJUPADE KUNSKAPER I NÅGOT/NÅGRA TILLÄMPADE ÄMNEN

Ange ämnets ungefärliga omfattning i procent av hela utbildningen %

Industriell organisation

Inga – Goda – Mycket goda

Bilaga 4.c Exempel på konstruktionsuppgift i Maskinelement

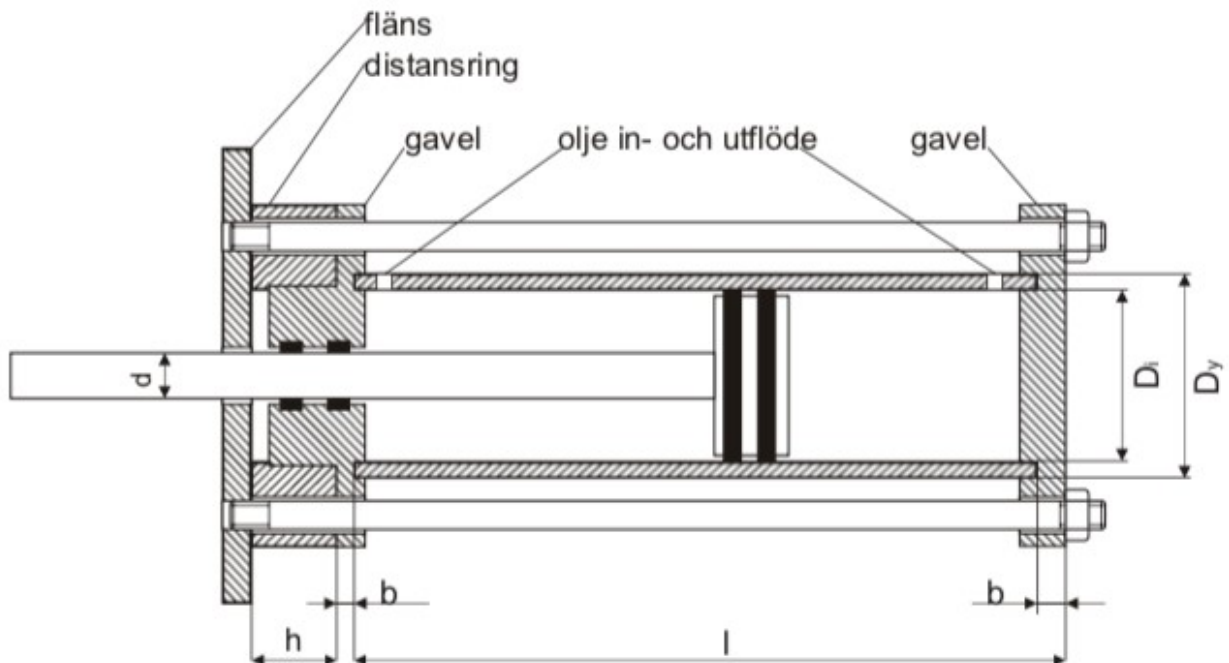
Synliggöra kunskaper i hållfasthetslära, mekanik och termodynamik. Specifikt: – kraft och kraftmoment – friktionskrafter – gaslag – materialval...

Namn:

Personnr:

Skruvförband för hydraulcylinder

Skruvförbandet till en dubbelverkande hydraulcylinder enligt figur ska dimensioneras. Trycket i cylindern begränsas med hjälp av en tryckbegränsningsventil till p . Dynamiska effekter kan dock ge enstaka "tryckspikar" på upp till 20 % över p . Skruvförbandet får under inga förhållanden öppna (glappa). Cylindern är skruvad direkt in i en monteringsfläns. För att cylindern ska hamna i rätt läge axiellt, finns en distansring monterad mellan vänster gavel och flänsen. Distansringen är tillverkad i aluminium medan de andra delarna är tillverkade av stål. Cylinderns gavlar är tunna jämfört med distansring och cylinderlängd. Ströförluster i ventil, rör och anslutningsportar kan försummas. Yttre ändlägesstopp används. Skruvförbandet skall dimensioneras statiskt och mot utmattning.

Figur 1. Dubbelverkande hydraulcylinder

Indata:

$p =$	MPa	$l =$	mm
$D_i =$	mm	$h =$	mm
$D_y =$	mm	$b =$	mm
$d =$	mm		

Uppgift: Dimensionera hydraulcylinderns skruvförband.

- Visa med hjälp av tydliga skisser kraftvägen genom cylindern vid in- och utrörelse när cylindern belastas med yttre axiella krafter på kolvstången, det vill säga visa den yttre kraftens väg genom konstruktionen. Ange var belastningen ökar respektive minskar i de olika delarna för de två fallen.
- Rita upp ett principiellt F/δ -diagram för en skruv. Lägg in yttre laster (tänk på att de beräkningsmässiga styvheterna blir olika vid ut- respektive inrörelse). Ställ upp samband för skruv- och underlagskrafter som funktioner av förspänningskraft, yttre laster och styvheter.
- Bestäm, med hjälp av F/δ -diagrammet och tabell 1.2 (s 85) i kompendiet, ett villkor för hur stor amplitudspänningen i skruven får vara för att den inte skall utmattas.
- Bestäm ett uttryck för förspänningskraften så att förbandet inte glappar.
- Kompensera uttrycket för förspänningskraften med bidrag för sättningen i alla kontaktytor.
- Bestäm ett uttryck för åtdragningsmomentet. Hänsyn ska tas till varierande friktionstal.
- Bestäm ett uttryck för maximal spänning i skruven.
- Välj skruvar och distansdimensioner och beräkna styvheter. Kontrollera om skruvförbandet håller. Om inte – iterera. Sträva efter en så billig konstruktion som möjligt.

Kraftväg i cylindern

